

ТЕМА 3: ФОРМУВАННЯ І
ВИКОРИСТАННЯ МІСЦЕВИХ
БЮДЖЕТІВ УКРАЇНИ.

ПЛАН

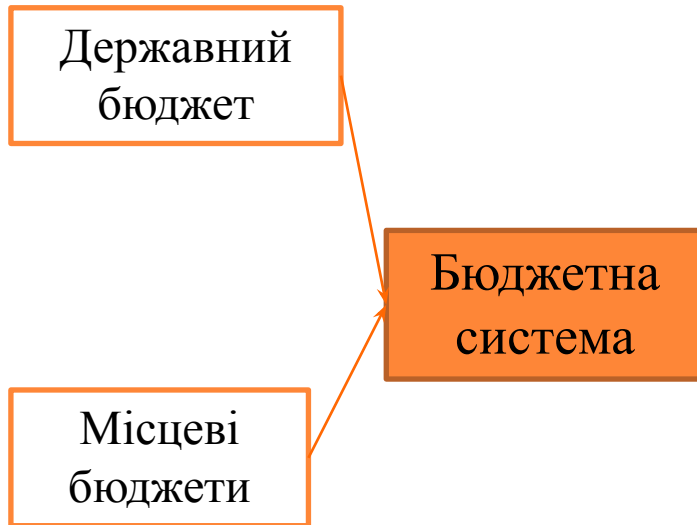
1. Розвиток місцевих бюджетів в Україні. Склад та структура місцевих бюджетів.
2. Бюджет розвитку місцевих бюджетів.
Збалансування місцевих бюджетів.
3. Резервний фонд місцевих бюджетів.
4. Цільові фонди органів місцевого самоврядування: історичний досвід, нормативно-правова база та класифікація.
5. Фінансова автономія органів місцевого самоврядування та її оцінка.

1. СКЛАД І СТРУКТУРА СИСТЕМИ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ.

1. Склад і структура системи місцевих бюджетів.

принципи

- єдності
- збалансованості
- самостійності
- повноти
- обґрунтованості
- ефективності та результативності
- субсидіарності
- цільового використання бюджетних коштів
- справедливості і неупередженості принцип публічності та прозорості

1. Склад і структура системи місцевих бюджетів.

Період, роки	Соціально-економічні передумови	Характеристика явищ
1	2	3
1864— 1917	Організаційне оформлення перших органів місцевого самоврядування — земств, окреслення кола їхніх повноважень	Визначення напрямів витрачання коштів земських бюджетів, дохідних джерел, формування та вдосконалення місцевого оподаткування
1918— 1930	Відновлення інституту місцевих фінансів і місцевих бюджетів	Законодавче оформлення місцевих бюджетів, засад їх функціонування, впорядкування місцевого оподаткування, процедур бюджетного процесу, механізму надання субсидій, вдосконалення структури доходів і видатків місцевих бюджетів, забезпечення їх бездефіцитності, визначення засад бюджетного регулювання
1930— 1959	Зміцнення адміністративно-командних методів управління, централізація бюджетної системи, обмеження прав місцевих рад у використанні коштів місцевих бюджетів, пошуку додаткових дохідних джерел, справляння місцевих податків і зборів тощо	Зростання обсягів місцевих бюджетів, збільшення їх залежності від державного бюджету, включення місцевих бюджетів до держбюджету, зміни у дохідній базі після податкової реформи, переважне використання у бюджетному регулюванні методу відсоткових відрахувань від загальнодержавних доходів, скорочення переліку місцевих податків і зборів
1960— 1990	Послаблення централізованого управління, зміцнення демократичних засад, економічна реформа, розширення прав місцевих рад, удосконалення їх взаємодії з підприємствами, що діяли на їх території	Удосконалення бюджетного права, зміни в структурі доходів місцевих бюджетів, піднесення ролі платежів з прибутку, зміни в бюджетному процесі, бюджетних взаємовідносинах, використання госпрозрахунку та нормативних методів у бюджетному плануванні
1990 - 2010	Здобуття Україною незалежності, відновлення місцевого самоврядування, зміцнення позицій місцевих рад	Законодавча регламентація бюджетних відносин, системи оподаткування, бюджетного регулювання, формування зацікавленості місцевої влади у збільшенні доходів державного і місцевих бюджетів. Ухвалення Бюджетного кодексу України
з 2011 р.	Бюджетна та податкова реформи	Прийняття Податкового та нового Бюджетного кодексу України, активізація процесів бюджетної децентралізації

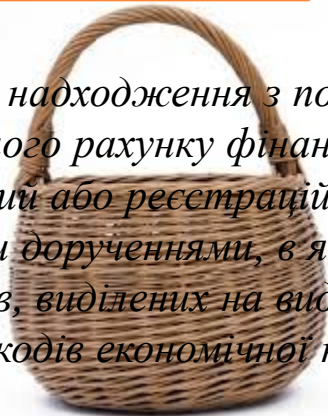
1. Склад і структура системи місцевих бюджетів.

Бюджет – план формування і використання фінансових ресурсів, для забезпечення завдань і функцій, які здійснюються органами державної влади, органами влади АРК та ОМС протягом бюджетного періоду (БКУ).

Місцевий бюджет – план утворення і використання фінансових ресурсів, необхідних для забезпечення функцій і повноважень місцевого самоврядування.

Загальний фонд

включає надходження з поточного або реєстраційного рахунку фінансового органу на поточний або реєстраційний рахунок платіжними дорученнями, в якому вказуються суми засобів, виділених на видатки установ в розрізі кодів економічної класифікації

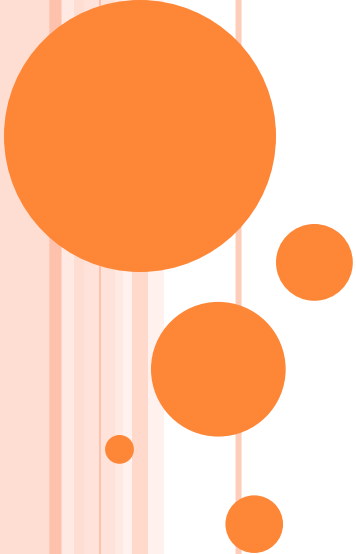
Спеціальний фонд

формується з конкретно визначених джерел надходжень і використовується на фінансування конкретно визначених цілей

1. Склад і структура системи місцевих бюджетів.

Назва АТО	Бюджетів						
	районних	районів у містах	міст	МОЗ	МРЗ	селищних	сільських
АРК	14	3	16	11	5	38	243
Вінницька область	27		18	6	12	28	661
Волинська область	16		11	4	7	22	379
Дніпропетровська область	22	18	20	13	7	40	288
Донецька область	18	21	52	28	24	81	253
Житомирська область	23	2	12	5	7	40	579
Закарпатська область	13		11	5	6	19	307
Запорізька область	20	7	14	5	9	22	263
Івано-Франківська область	14		15	6	9	24	477
Київська область	25		26	13	13	30	605
Кіровоградська область	21	2	12	4	8	27	376
Луганська область	18	4	37	14	23	89	206
Львівська область	20	6	44	9	35	34	633
Миколаївська область	19	4	9	5	4	17	287
Одеська область	26	4	19	7	12	32	439
Полтавська область	25	5	15	5	10	21	467
Рівненська область	16		11	4	7	16	338
Сумська область	18	2	15	7	8	20	384
Тернопільська область	17		18	2	16	17	580
Харківська область	27	9	17	7	10	60	381
Херсонська область	18	3	9	4	5	30	259
Хмельницька область	20		13	6	7	24	568
Черкаська область	20	2	16	6	10	15	525
Чернівецька область	11	3	11	2	9	8	252
Чернігівська область	22	2	16	4	12	28	525
м Київ		10	1		1	1	4
м Севастополь		4	2				
Всього по Україні	490	111	460	182	276	783	10279

2. БЮДЖЕТ РОЗВИТКУ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ. ЗБАЛАНСУВАННЯ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ.

4. Бюджет розвитку місцевих бюджетів.

Місцевий бюджет

Поточний бюджет

- фінансування установ і закладів виробничої і соціальної інфраструктури, що утримуються за рахунок бюджетних асигнувань,
- фінансування заходів щодо соціального захисту населення

Бюджет розвитку

- реалізація програм соціально-економічного розвитку відповідної території, пов'язаних зі здійсненням інвестиційної та інноваційної діяльності,
- фінансування субвенцій та інших видатків, пов'язаних з розширеним відтворенням

- *соціально-економічний розвиток регіонів;*
- *виконання інвестиційних програм (проектів); будівництво, капітальний ремонт та реконструкцію об'єктів соціально-культурної сфери і житлово-комунального господарства; будівництво газопроводів і газифікацію населених пунктів; будівництво і придбання житла окремим категоріям громадян відповідно до законодавства;*
- *збереження та розвиток історико-культурних місць України та заповідників; будівництво та розвиток мережі метрополітенів;*
- *придбання вагонів для комунального електротранспорту; розвиток дорожнього господарства; придбання шкільних автобусів та автомобілів швидкої медичної допомоги;*
- *комп'ютеризацію та інформатизацію загальноосвітніх навчальних закладів; інші заходи, пов'язані з розширеним відтворенням.*

4. Бюджет розвитку місцевих бюджетів.

Доходи

1. податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, що зараховується до бюджетів місцевого самоврядування;
2. єдиний податок, що зараховується до бюджетів місцевого самоврядування;
3. дивіденди (дохід), нараховані на акції (частки, паї) господарських товариств, у статутних капіталах яких є комунальна власність;
4. плата за надання місцевих гарантій;
5. кошти пайової участі у розвитку інфраструктури населеного пункту;
6. кошти від відчуження майна, що перебуває в комунальній власності, кошти від продажу земельних ділянок несільськогосподарського призначення або прав на них;
7. капітальні трансферти (субвенції) з інших бюджетів;
8. кошти від повернення кредитів, наданих з відповідного бюджету, та відсотки, сплачені за користування ними;
9. місцеві запозичення;
10. кошти, які передаються з іншої частини місцевого бюджету.

Витрати

1. погашення місцевого боргу;
2. капітальні видатки, включаючи капітальні трансферти іншим бюджетам;
3. внески ОМС до статутного капіталу суб'єкта господарювання;
4. проведення експертної грошової оцінки земельної ділянки, що підлягає продажу, за рахунок авансу, внесеного покупцем земельної ділянки;
5. підготовка земельних ділянок несільськогосподарського призначення або прав на них для продажу на земельних торгах та проведення таких торгів;
6. платежі, пов'язані з виконанням гарантійних зобов'язань.

2.Збалансування місцевих бюджетів.

Дефіцит бюджету - перевищення видатків бюджету над його доходами (з урахуванням різниці між наданням кредитів з бюджету та поверненням кредитів до бюджету)

За загальним фондом	За спеціальним фондом
у разі використання вільного залишку бюджетних коштів	у разі залучення до бюджету розвитку коштів від місцевих запозичень, коштів із загального фонду такого місцевого бюджету, надходження внаслідок продажу /пред'явлення цінних паперів)
(шляхом внесення змін до рішення про місцевий бюджет за результатами річного звіту про виконання місцевого бюджету за попередній бюджетний період).	

Прийняття місцевих бюджетів на відповідний бюджетний період з дефіцитом дозволяється у разі наявності обґрунтованих джерел фінансування

Джерелами фінансування бюджету є:

- 1) кошти від місцевих внутрішніх та зовнішніх запозичень;
- 2) повернення бюджетних коштів з депозитів, надходження внаслідок продажу/пред'явлення цінних паперів;
- 3) вільний залишок бюджетних коштів.

Вільний залишок бюджетних коштів складає різницю між залишком коштів загального фонду бюджету та оборотною касовою готівкою на кінець бюджетного періоду. Цей залишок не підлягає вилученню й використовується на проведення видатків згідно з рішенням відповідної ради.

2.Збалансування місцевих бюджетів.

Профіцит бюджету - перевищення доходів бюджету над його видатками (з урахуванням різниці між поверненням кредитів до бюджету та наданням кредитів з бюджету)

За загальним фондом	За спец. фондом
<ul style="list-style-type: none"> - у разі спрямування до бюджету розвитку коштів із загального фонду такого місцевого бюджету, - виконання зобов'язань за непогашеними позиками, - для забезпечення встановленого розміру оборотного залишку бюджетних коштів	у разі погашення місцевого боргу, придбання цінних паперів
(шляхом внесення змін до рішення про місцевий бюджет за результатами річного звіту про виконання місцевого бюджету за попередній бюджетний період).	

3. РЕЗЕРВНИЙ ФОНД МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

3. Резервний фонд місцевих бюджетів

Резервний фонд МБ формується для здійснення непередбачених видатків, що не мають постійного характеру і не могли бути передбачені під час складання проекту бюджету(заходи, пов'язані із запобіганням виникненню надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру, на основі даних моніторингу, експертизи, досліджень та прогнозів щодо можливого перебігу подій з метою недопущення їх переростання у надзвичайну ситуацію техногенного та природного характеру або пом'якшення її можливих наслідків).

Виключення:

- обслуговування та погашення боргу місцевого самоврядування;
- додаткові заходи, що забезпечують виконання бюджетної програми (функції), призначення на яку затверджено у бюджеті,
- капітальний ремонт або реконструкція, придбання житла, крім випадків відселення мешканців з аварійних будинків унаслідок надзвичайної ситуації;
- надання гуманітарної чи іншої допомоги.

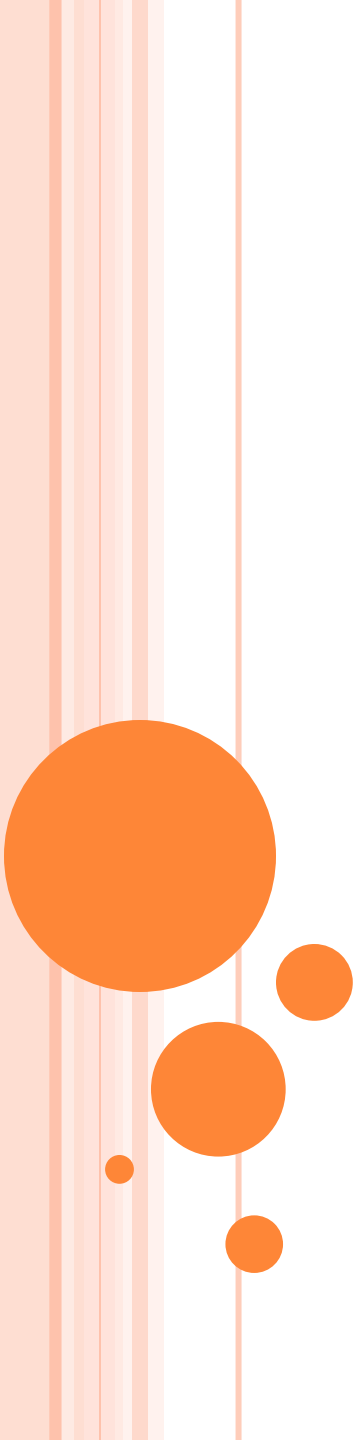

3. Резервний фонд місцевих бюджетів

Показник	Стабілізаційні фонди		
	Власне стабілізаційний фонд	Фонд майбутніх поколінь	Бюджетний резервний фонд
Мета створення	Згладжування коливань світових цін на ресурси, що експортуються	Забезпечення фінансами майбутніх поколінь після вичерпання природних ресурсів	Фінансування заходів короткострокової макроекономічної стабілізації при виникненні несприятливої кон'юнктури на ресурси, що імпортуються
Джерела надходжень	Профіцит бюджету, що виникає внаслідок сприятливої економічної кон'юнктури на ресурси, що експортуються	Профіцит бюджету, що виникає внаслідок сприятливої економічної кон'юнктури на ресурси, що експортуються	Профіцит бюджету внаслідок приватизації
Напрямки витрачання	Обслуговування державного боргу. Фінансування дефіциту бюджету в умовах несприятливої цінової кон'юнктури. Державне інвестування в галузях, не пов'язаних з ресурсами, що експортуються	Інвестиції в іноземні фінансові активи. Депозитні вклади	Фінансування дефіциту бюджету у разі виникнення несприятливих зовнішніх умов. Структурні реформи в економіці, спрямовані на подолання залежності від імпортованих ресурсів

4. ЦІЛЬОВІ ФОНДИ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ: ІСТОРИЧНИЙ ДОСВІД, НОРМАТИВНО-ПРАВОВА БАЗА ТА КЛАСИФІКАЦІЯ.

4. Цільові фонди органів місцевого самоврядування

Місцеві позабюджетні фонди - це відокремлена частина фінансових ресурсів регіону, яка не входить до складу відповідного бюджету і має самостійні джерела формування та цільові напрями використання.

Формування позабюджетних фондів здійснюють за такими **методами**:

- 1) *Нормативний метод* реалізується у вигляді чітко встановлених нормативів відрахувань до позабюджетних фондів.
  - 2) *Метод коефіцієнтів* є більш прийнятним за пайової участі підприємств усіх форм власності в благоустрої міст і селищ, у будівництві житла та об'єктів соцкультпобуту.
  - 3) Метод добровільних інвестицій має чітко визначене адресне спрямування, об'єднує добровільні пожертвування як з боку фізичних, так і юридичних осіб до позабюджетних фондів на соціально-культурні заходи або на інші цілі, що мають точну адресу (будівництво школи, лікарні, дитячого садка тощо), є допомогою на лікування конкретної дитини або на інші цільові заходи.
-

4. Цільові фонди органів місцевого самоврядування

Усі місцеві фонди коштів характеризуються певними **особливостями**:

1. заплановані місцевими органами влади та мають цільове спрямування;
2. кошти цих фондів повинні використовуватися для фінансування місцевих видатків, що не були включені до загального чи спеціального фонду відповідного місцевого бюджету;
3. фонди формуються, як правило, за рахунок таких коштів:
  - добровільних внесків юридичних і фізичних осіб;
  - доходів від аукціонів; штрафів за забруднення навколишнього природного середовища та нераціонального використання природних ресурсів;
  - штрафів за псування пам'яток архітектури, культури та історії, що знаходяться в комунальній власності;
  - штрафів за адміністративні правопорушення, які покладаються органами місцевого самоврядування та їх посадовими особами відповідно до законодавства України тощо.

4. Цільові фонди органів місцевого самоврядування

